

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea se adresează (în primul rând) studenților care doresc să îmbrățișeze cariera juridică, absolvenților care urmează o formă de pregătire post-universitară, specialiștilor în domeniu (profesori, magistrați, avocați, juriști, etc.) și (nu în ultimul rând) tuturor aceluia care doresc să-și îmbogățească cultura generală.

Structura lucrării este clasică – caracteristică unui manual de drept –, prezentată în trei părți principale.

În prima parte – „*Cercetarea criminologică*” – sunt prezentate *unele considerații generale privind criminologia ca știință; obiectul, scopul, funcțiile și definiția criminologiei, precum și metodologia cercetării criminologice.*

În partea a doua – „*Etiologia criminalității*” – sunt analizate *principalele teorii ale cauzalității, geneza criminalității și reacția socială.*

Partea a treia – „*Tipologii infracționale*” – este consacrată noilor forme de manifestare a criminalității: *terorismul, fraudă bancară, spălarea banilor, traficul de droguri și criminalitatea informatică.*

Elaborarea cursului are ca suport parcurgerea unui material bibliografic vast și obținerea unor informații de dată recentă, referitoare atât la noile concepte teoretice privind criminalitatea cât și la manifestările practice ale acesteia.

Autorii

Partea I. CERCETAREA CRIMINOLOGICĂ

Capitolul I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND CRIMINOLOGIA CA ȘTIINȚĂ

Deseori, s-a afirmat că omul se găsește în societate, în mediul său natural și că nici nu ar fi existat (în istorie) o stare asocială – „*stare de natură*”; totuși, pentru a coexista, este absolut necesar ca membrii societății (fiecare în parte) să-și impună și sacrificii în interesul colectivității.

În condițiile în care se acceptă teza că societatea este un mediu natural al omului, se impune ca aceasta (societatea) să aibă nevoie de echilibru iar pentru a exista echilibrul, individul trebuie să-și limiteze interesele și dorințele sale în măsura în care i-o cere interesul colectiv. În aceste condiții, pentru ca toți membrii societății să-și poată conforma conduita și activitatea lor echilibrului social, este nevoie de prescripțiuni (normative și coercitive) – care să stabilească limitele libertăților individuale – iar dacă acestea (prescripțiunile) nu vor fi respectate, vor atrage măsuri coercitive. Această putere normativă și coercitivă de care este nevoie constituie (în esență) dreptul, adică legea¹.

Legea este „legătura necesară, esențială” existentă între fenomene, legătura internă dintre cauză și efect, care determină dezvoltarea fenomenelor.

Când se perturbă echilibrul – între scopurile ce urmează a fi atinse și mijloacele disponibile – criminalitatea va lua amploare fiindcă timpul a demonstrat că orice transformare violentă produce, nu numai o tulburare a societății, ci și criminalitatea.

1. ORIGINILE CRIMINOLOGIEI

Etimologic², *criminologia*, derivă din latinescul „*crimen*” (cu sensul original de acuzație și apoi de infracțiune) și grecescul „*logos*” (cu sensul original de discurs, rațiune și apoi de știință); cu alte cuvinte, „*știința crimei*”, respectiv știința care studiază fenomenul criminalității (infracționalității).

---

¹ Traian Pop, *Drept penal, vol. I*, Ed. Ardealul, Cluj, 1924, p. 3.

² Valerian Cioclei, *Manual de criminologie*, Ed. All Beck, București, 1998, p. 4.

Apariția criminologiei (ca știință) este legată de axioma „o știință apare fără acordul nimănui”, dezvoltându-se prin aportul a trei mari personalități: Cesare Lombroso, Enrico Ferri și Raffaello Garofalo; istoria ei începe odată cu Congresul de la Roma (1885) – considerat actul de naștere al criminologiei, ca știință de sine stătătoare.

Totuși, criminologia are origini îndepărtate – la fel ca și celelalte științe sociale –, deoarece *criminalitatea a apărut ca fenomen social odată cu structurarea primelor comunități umane*; primele preocupări pentru pedepsirea unor comportamente individuale considerate de comunitate ca fiind periculoase au fost determinate de necesitatea autoprotejării comunităților umane – constituite în condiții dificile care le amenințau supraviețuirea în fiecare moment. Reacția grupului aflat în pericol a fost deosebit de dură la adresa celor care – prin atitudinea și acțiunile lor – amplificau această stare de pericol, denumită stare de risc³.

Crima a fost considerată fie ca o manifestare diabolică fie ca o expresie a păcatului; pornind de la valorificarea sentimentului religios și conferindu-se esență divină activității legislative, regele era cel care transmitea normele juridice supușilor, care trebuiau să le respecte întocmai, sub imperiul unor sancțiuni severe – ca dovadă (în acest sens), Legea talionului se regăsea la aproape toate popoarele (până aproape de secolul X î.e.n.); astfel, la:

- *sumerieni*, exista chiar o zeiță a justiției sociale „Nanše”; pedepsele erau pronunțate de tribunale care își desfășurau activitatea pe baza unei proceduri judiciare – bazate pe declarațiile martorilor și ale notabilităților statului, expertize, jurământul părților în cauză și chiar pe probe materiale;
- *babilonieni*, dreptul era garantat de însuși zeul Soarelui și al Justiției „Samas”; de menționat, că pe stela de diorit negru (existentă în muzeul Louvre), sunt gravate articolele „Codului lui Hammurabi” – acesta fiind înfățișat închinându-se zeului Samas, de la care primea textul legii. Codul lui Hammurabi manifesta (în mod clar) tendința de a apăra interesele celor bogați; astfel, într-o primă fază, pedeapsa frecventă pentru furt era moartea – preoții și demnitarii fiind privilegiați de dreptul penal (față de oamenii liberi sau sclavi) dar (în cazul în care săvârșeau delicte mai grave) erau pedepsiți foarte sever; pe de altă parte, se admitea răscumpărarea sclavilor și se urmărea să limiteze arbitrariul judecătorilor, să împiedice întrucâtva abuzurile celor puternici și să elimine anumite forme rigide ale arhaicului drept cutumiar;
- *asirieni*, (ca și la babilonieni) pedepsele variau după condiția socială a inculpatului sau a părții lezate; pentru a fi pedepsit inculpatul trebuia să fi săvârșit delictul în mod premeditat. Ca pedepse, erau întâlnite: pedeapsa cu moartea – prevăzută pentru omoruri și tâlhării, dar și pentru

---

³ Ion Eugen Sandu, Florin Sandu, Gheorghe-Iulian Ioniță, *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001, p. 32-36.

cei care cumpărau obiectele furate unei familii de către un fiu sau un sclav al acestei familii – (prin înecare, ardere sau tragere în țeapă) dar și mutilările corporale, bătaia cu vergile, munca forțată;

- *azteci*, legile erau aduse la cunoștință în scris. Pedepsa cu moartea era aplicată pentru crime capitale – ca cele care contraveneau ordinii religioase, insulta adusă zeilor, furtul din incinta templelor, asasinatul (chiar dacă cel ucis era sclav) –, dar mai putea fi aplicată și femeii adulterine, celor care se îmbătau public, celor care furau de la negustorilor angajați în afacerile templelor, precum și oamenilor din popor dacă îmbrăcau veșminte din bumbac sau mantii lungi până la glezne;
- *egipteni*, pedeapsa cu moartea se aplica pentru rebeliune, conspirație contra statului, omucidere, viol și adulter feminin, precum și pentru furt din mormintele regale; judecătorilor corupți li se aplica pedeapsa capitală – care se executa prin sinucidere impusă;
- *chinezi*, sistemul de represiune penală era extrem de sever – textele din epoca Chang vorbesc despre pedeapsa capitală pentru bețivi –, pedepsele fiind barbare; pedeapsa obișnuită consta în lovituri de bici sau de baston – care puteau ajunge la un număr de 500 –, urma pedeapsa cu exilul, apoi mutilările – cele mai obișnuite fiind însemnarea cu fierul roșu pe față, tăierea nasului, limbii, amputarea picioarelor –, ultima pedeapsă era moartea – sugrumarea, decapitarea, ruperea corpului în două, aruncarea vinovatului într-un cazan cu apă fiartă. De menționat că legile penale chineze vizau (aproape exclusiv) suprimarea crimelor; în acest scop, pedepsele erau extinse asupra întregii familii a vinovatului și chiar asupra vecinilor săi; noțiunea de lege suverană și respectul pentru legea scrisă – precum și egalitatea în față legii – nu s-au putut impune în China;
- *evrei*, dreptul și justiția se înfăptuiau în numele lui YHWE; justiția era administrată de sfatul bătrânilor clanului (în perioada vieții nomade) și de bătrânii satului (după trecerea la viața sedentară). Legea supremă era „răzbunarea sângelui”, „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, vânătaie pentru vânătaie, etc.”; crima se cerea pedepsită cu moartea – familia celui mort trebuia să-l ucidă pe ucigaș sau pe un membru al familiei acestuia. O dată cu trecerea la viața sedentară, comunitatea teritorială a luat locul comunității de familie de sânge – ca urmare, delictul va fi considerat într-un mod obiectiv); se menține pedeapsa capitală pentru omucidere voluntară, răpirea de persoane, idolatrie, sodomie. De remarcat faptul că se lua în considerare numai fapta consumată, întrucât conceptele juridice de „tentativă” sau de „complicitate” erau necunoscute. În atenuarea pedepselor – care constau în spânzurare, tragere în țeapă, ardere pe rug – intervin noțiuni juridice ca premeditare sau non-premeditare, circumstanțe atenuante, legitimă apărare – acest fapt reprezintă un progres evident față de Codul lui Hammurabi;